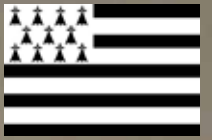

Musée
de Bretagne
lesChampsLibres

TEULIAD PEDAGOGEL
1^{AN} DEREZ

Ur wech e oa an Arvor hag an Argoad

Taolenn

Fichenn deknikel	4
Programmoù skol	5
Ar weladenn er mirdi	7
An teuliad teuliaouiñ	12
Ar c'hontadennoù	14
Al livadennoù	20

Fichenn deknikel

Savet eo an teuliad-mañ evit ho skoazellañ da brientiñ ho kweladenn e Mirdi Breizh. Kavout a reoc'h ennañ dibun ar weladenn hag an holl ditouroù ha dafar a c'hellfec'h kaout ezhomm anezho evit he buheziñ.

Sinopsiz ar bliverezh

Ur wech e oa e Breizh istor Fañch ar pesketaer ha Yann ar peizant...

Div gontadenn (unan war ar mor, eben war ar maez) hag a laka ar vugale d'ober anaoudegezh gant Breizh kant vloaz zo. Dre zornata traezoù ha sellet ouzh ostihoù an amzer dremenet e c'heller lakaat keñver-ha-keñver an daou zoare bevañ.

Fichen deknikel ar weladenn

Liveoù : KP / KD1 / KD2

Palioù pedagogel :

- > En em voazañ ouzh ar mirdi.
- > Ober anaoudegezh gant amzer dremenet tost Breizh hag hec'h annezidi.
- > Selaou ha kompren un istor.

Pad ar weladenn : 1e30

Geriaoueg an dafar	
FRANÇAIS	BREZHONEG
Argoat (le monde de la terre)	An argoad
Armor (le monde de la mer)	An arvor
Sac de pommes de terre	Sac'h avaloù douar
Sac de marin	Sac'h martolod
Paille	Plouz
Sabots	Botoù koad
Chemise de chanvre	Roched kanab
Pain de seigle	Bara segal
Avoine	Kerc'h
Lande	Lann
Bruyère	Brug
Ajonc	Lanneg
Genet	Banal
Ardoise	Maen glas
Boîte de sardines, thon, maquereau	Boest mir sardin, ton, brezhel
Filet de pêche	Roued pesketa
Marinière	Roched martolod
Vareuse	Vareuzenn
Coquillage	Kregin

Darempred hanterouriezh ha mirout plasoù : Paskal Nignol, hanterour sevenadurel : p.nignol@leschampslibres.frr

Da yaou e vez ar gweladennoù e brezhoneg

Kelc'hiad 2

Ar c'homz

Kompen, lavarout e soñj oc'h ober gant ar brezhoneg dre gomz ha dre skrid.

Ar skeudennadurioù eus ar bed hag obererezh mab-den.

Kregiñ da spisverkañ un nebeud darvoudoù war hir amzer. Emouezañ ouzh gwirvoudoù ha darvoudoù an amzer dremenet hag ouzh ar c'heit hir pe hiroc'h a zisparti ac'hanomp diouti, eo ar pazennoù kentañ a-benn tostaat ouzh an amzeroniezh. Dre arreadur an darvoudoù ha dre verzhout an amzer o treiñ e c'heller kregiñ gant an hentenn gentañ diwar-benn al luskoù trovezhiek. Gant ar vaezienn «Sevel goulennoù diwar-benn ar bed», dreist pep tra, e c'heller sevel tamm-ha-tamm ivez ur sevenadur boutin en ur gevredigezh frammet oc'h emdreiñ en un amzer hag un egor lavaret : dizoleiñ an endro tost ha pelloc'h, studiañ al lec'hioù-se hag o c'hefridiezhoù pennañ, lakaat keñver-ha-keñver un nebeud doareoù bevañ ha liammañ dibaboù kemmañ hag azasaat ouzh ar meteier douaroniel.

Sevel goulennoù diwar-benn ar bed

Adal ar skol-vamm e vez ergerzhed gant ar skolidi ar bed en-dro dezho ha sellet outañ ; er c'helc'hiad 2 emaint o vont da sevel goulennoù diwar e benn, ent resisoc'h, dre ur c'hentañ argerzh skiantel ha prederiet. Palioù dre vras ar vaezienn «Sevel goulennoù diwar-benn ar bed» a zo neuze : diouzh un tu reiñ tro d'ar skolidi sevel gouiziegezhioù ret evit deskrivañ ha kompren ar bed en-dro dezho ha diorren o barregezh poellata ; diouzh un tu all dafariñ da stummañ anezho evel keode-dourien. An deskiñ, adwelet ha donaat e-doug ar c'helc'hiadoù lerc'h-ouzh-lerc'h, a gendalc'ho da c'houde hed-ha-hed ar skoliata oc'h ober gant mennozhioù aozetoc'h-aozetañ, difetisoc'h-difetisañ ha kempleshoc'h-kempleshañ.

> En em reteriñ en amzer ha muzuliañ padelezhioù.

> Spisverkañ ha lec'hiañ un nebeud darvoudoù war hir amzer

> Lakaat keñver-ha-keñver un nebeud doareoù bevañ eus ar wazed hag ar maouezed, hag un nebeud skeudennadurioù eus ar bed.

Liamm war-du ar programmoù : <https://eduscol.education.fr/pid34139/cycle-2-ecole-elementaire.html>

Ar weladenn er mirdi

Dibun ar weladenn : (1e30)

1/ Bed an Argoad

Da c'houde e vez dizoloet gant ar skolidi istor Yann ar peizant dre ur gontadenn, ar pezh a ro tro da ginnig traezoù a bep seurt e liamm gant an dastumadoù. Da-heul ar gontadenn ez eus ur mare eskemmañ evit ma c'hello ar skolidi stekiñ ouzh an traezoù-se a-benn merzhout gwelloc'h anezho. Kinniget e vez neuze dastumadoù ar mirdi evit degas soñj eus arc'hwe-loù un wentell, ur ribod pe c'hoazh ur trañch.

GWENTEREZ (deroù an 20^{vet} kantved, graet gant Bigot)

Servijout a ra da zispartiañ ar greun ed diouzh ar pellenn skañv a c'hronn anezho. Treiñ a reer ar gambli ha gant an aer e nij ar pellenn kuit.

Graet eo Gwenterez-mañ gant koad ha metal hag implijet e oa bet eus 1918 da 1939. Deuet e oa war wel e deroù ar XVII^{vet} kantved en Izelvroioù. Mont a ra ur wenterez ha kaelioù d'ober anezhi ha kaset e vez en-dro gant ur gambli pe ur c'heflusker a-wechoù.

AR TRAÑCH PE «DOSSE» Deroù an 20^{vet} kantved

Servijout a ra da droc'hañ lann, ur plant kalet-tre. Ar trañch az a un troad koad hag ul lavnenn houarn d'ober anezhañ. E stumm un hanter-gelc'h eo al lavnenn. Implijet e veze an anv « dosse » e Bro Presperieg (Il-ha-Gwilen), lec'h ma oa genidik an donezoner.

AR RIBOD (Stalioù Renault - War-dro 1950)

Koad derv ha metal az a d'ober ar ribod-mañ. Gant ar gambli e c'heller lakaat ar ribod da dreiñ ha da ribotat al laezh a zo e-barzh, da lavaret eo dispartiañ an dienn diouzh al laezh-bihan. Reiñ a ra an disoc'h daou bro-du arouezel eus Breizh. Diouzh un tu ur produ nobl, an amann, deuet dre dreuzfurmadur an dienn ; diouzh un tu all, al laezh-bihan a reer laezh-ri-bot anezhañ. Hiziv e vez evet nebeutoc'h al laezh-mañ, laezh ar re baour anezhañ met e-pad pell e oa aet d'ober evaj pennañ peizanted Breizh. Gant krampouezh e veze evet an evaj-mañ alies hag e vlaz trenk a veze priziet mat, evel e berzhioù bouedourel anavezet.

2/ Bed an Arvor

Gant istor Fañch ar pesketaer e c'hell ar skolidi anavezout sekred ar mor sall ! Dre draezoù a bep seurt liammet gant ar pesketa e kinnig an hanterour dezho bed ar mor neuze : rouedoù pesketa, maketennoù bigi, krez martolod ha botoù-kenoù.

KAVELL (Deroù an 20^{vet} kantved)

Gant koad skañv eo graet ar gavell. A bep penn ez eus ur roued c'hlas ma tremen ar grillhed-mor drezi. Hiziv e vez graet ar c'havelloù-se e plastik kentoc'h.

Ur stumm hirgelc'hiek zo d'ar c'havelloù evit mirout outo a ruilhal war foñs an dour. Ouzhpennet e vez daou vaen plat da c'houde evit kreñvaat ar stabiled. Implijet e vez da besketa kresteneged bras ha gellet a ra ar besketaerien tennañ ar pakadennoù (grillhed-mor da skouer) dre un trap.

PANER PESKETAERIEN GANT KORDENNOÙ (deroù an 20^{vet} kantved)

Eus Douarnenez e teu ar baner pesketaer-mañ, graet gant koad. Implijet e voe eus deroù an 20^{vet} kantved betek 1950. Graet eo gant aozilh ha gant un tamm koad evit delc'her anezhi.

AR VAG-TOUNETA (MAKETENN) (war-dro 1930)

Maketenn eus ur vag-touneta «Dunde» eus Konk-Kerne.

Empennet e vije bet ar c'hentañ bag a seurt-se e 1883 gant Pierre Baron, ur moraer eus Enez-Groe ha pesketaer toun anezhañ. Gant he gouelioù, he linenn profilet hag he leviañ aes-kenañ dreist-holl emañ o vont da dapout lañs war ar chaloudoù, erlec'hiet tamm-ha-tamm e dibenn an 19vet kantved. Gant ar prim ma oa e c'helled mont d'al lec'hioù pesketa dindan nebeut amzer ha degas pesked freskoc'h neuze.

Savet e veze ar bigi-touneta Dunde e chanterioù arbennikaet, evel re Sables d'Olonne, Douarnenez, An Oriant pe Konk-Kerne. E barr o brud e voent er bloavezhioù 1930. Gant degouezh ar c'hefluskerioù e teuont da vezañ erlec'hiet gant ar c'hentañ «chaluterioù-touneta» a-benn ar fin.

AR ROUED PESKETA (kreiz an 20^{vet} kantved)

Ar roued-mañ a zo karreziou lij outi eus un tu hag he lagadennoù a vent etre a zo glas o liv. Bihanoc'h e oa rouedoù Douarnenez eget re Konk-Kerne, Ar Gerveur pe Porzh-Loeiz. Ar seurt roued a reer «roued c'hlas» anezhi pe roued eeun hag implijet e vez da sardineta. Tapet e vez ar sardin e-barzh goude bezañ bouetaet anezho. N'eus nemet e Breizh e veze pesketaet gant rouedoù mil-lagad bouetaet. Merket e vez niverenn ar moull (diouzh ment ar moull) war unan eus ar flojennoù peurliesañ. Cheñch a ra ar moull diouzh ment ar sardin ha diouzh ar c'houlzad pesketa neuze.

KASEDIG (20^{vet} kantved)

Eus Kiberen e teu ar c'hasedig-mañ a ser-vije da dreuzdouden ar sardin eus lec'h diskargañ ar chaluter er porzh betek degouezhout er fritur.

VAREUZENN (Derou an 20^{vet} kantved)

Serret e vez ar chupenn eeun-mañ, graet gant lien lin livadennet ha kaout-chouget, war-bouez teir nozelenn, hag ur c'hodell zia-barzh a zo dezhi. Implijet e voe e Breizh-Izel (Penn-ar-Bed) evit pesketa.

E-barzh ar chupenn emañ an nozelenn rak ur pezh dilhad hep skoasell ebet war e du a-raok a ranke da vichereien ar mor gwiskañ kuit da dapout krog er fardaj pe e lagadennoù ar rouedoù. Graet eo gant ur gwiad stank-kenañ evit diaveliñ. Tro-distro e vez ar chupenn alies (un tu war vor, un tu war zouar).

Hag ar maouezed neuze ?

Ma fell deoc'h mont pelloc'h war dachenn ar maouezed gant an abadenn-mañ goulennit gant an hanterour sevenadurel d'ober un astenn.

3/ Dibenn an obererezh

Diouzh an amzer a chom e c'heller dasparzhañ d'ar skolidi ur c'harned pegsunioù evit anavezout lec'h ar merc'hed er gevredigezh vreizhat ur c'hantved zo : ar merc'hed war ar maez, e kêr, war an aod pe e vakañsoù. Gant se e c'heller degas soñj eus perzh ar merc'hed a labour kement hag ar wazed.

Dasparzhet e vez d'ar skolidi div livadenn hag a adkrog gant an elfennoù ez eus komzet anezho e-kerzh ar weladenn. Gelllet a reont livadenniñ anezho er miridi pe er c'hlas. Evit a sell eus ar moraer : ar roued, ar gavell, ar c'hasedigoù, ar c'hrez martolod hag an dilhad koaret. Evit a sell eus ar peizant : ar trañch, ar botoù-koad hag ar gouriz lien.

4/ Goude ar weladenn

Gelllet a rit ivez adwelet traezoù zo gant ho skolidi. An darn vuiañ eus an traezoù ez eus komzet anezho e-kerzh ar weladenn a c'heller gwelet dre al liamm da-heul, a-raok ha/pe goude ho kweladenn

Teuliad teuliaouiñ

Argoad : ar peizant hag ar beizantez

An Argoad a dalvez kement ha «korn-bro goadek» e brezhoneg hag ober a ra anv dre vras eus broioù diabarzh Breizh. Padal eo maezioù Breizh muioc'h dindan lann.

Ar peizant

Skeudenniñ a ra ar jak ur peizant gwisket gant ur roched lin/kanab, ur bragoù roudennek hag ur gouriz flanell en-dro d'e zargreiz evit disammañ e gein. Botoù-koad a zo en e dreid evel ar braz eus ar beizanted. Gwiskañ a ra ur bered war e benn ha pa vefe gwelloc'h ar gasketenn gant reoù all.

Ur **trañch** a zo gantañ en e zorn, un doare pal hag a servij da droc'hañ lann ha da zifraostañ al lanneier. Braeet eo al lann da vagañ al loened met implijet e vez ivez da c'houzer evit al loened.

Labourat er parkeier eo e gefridi, treiñ an douar (al labouradur), dont a ra amzer an hadañ neuze, da lavaret eo hadañ :

> Gwinizh-du evit ar c'hampouezh hag ar galetvez

> Segal evit ar bara

> Kerc'h evit ar yod

Diouzh an hañv, pa vez darev an edeier e tap krog ar beizanted e filc'hier bras da falc'hañ an edeier : mare an eostiñ eo. Echuiñ a ra an eostiñ gant an dornadeg evit dastum ar greun a vo treuzfurmet e bleud gant ar miliner diwezhatoc'h. Brav a-walc'h eo an amzer, hir eo an devezhioù : ma vez kaer an eost e vez roet tro da ebatoù bras er c'hêriadenoù. Ne zegouezh an traktorioù e Breizh nemet goude an Eil Brezel bed, e-tro 1950.

Ar beizantez

Ar jak a skeudenn ar beizantez a zo gwisket gant ur sae hag un da-vañjer. Gwiskañ a ra botoù-koad hag ur c'hoef labour war he fenn. D'an deizioù gouel (pardonioù, dimezioù) e vez ur c'hoef cheuc'hoc'h gant ar merc'hed : hini Sul a wisker gant lorc'h evit mont d'an oferenn. Samañ a ra ur sac'had avaloù-douar war he c'hein : un «dastumerez avaloù-douar» an hini eo.

Ar peizantezed, evit a sell eus an darn vuiañ anezho, a ra war-dro al loened (yer, moc'h...) ha goro ar saout bemdez, Sul hag all. Ober a reont war-dro deskadurezh ar vugale, kemer a reont aket ganto ha keginañ a reont an holl bredoù. Ober a reont war-dro trepetoù an ti ivez, evel ober ar c'houez (er poull-kannañ) ha kempenn an ti (naetaat ha koarañ an arrebeuri da skouer).

Ouzhpenn-se e skoazellont o gwaz er parkeier evit an eostiñ, dastum an trevadoù, hag alies-mat e reont war-dro al liorz-h-legumaj ha kutuilh ar frouezh. Nag un devezh ! Lakaet e vez ar vugale da gemer perzh el labourioù ivez, hag int yaouank-flamm, war-dro 6 pe 7 vloaz.

Arvor, bed an aod

Takad aod Breizh eo an Arvor. Dont a ra ar ger «arvor» eus ar galianeg «Aremorica» a dalvez «ar vro tost ouzh ar mor».

Ar pesketaer

Gwisket eo ar jak gant dilhad labour ur moraer-pesketaer eus deroù an XXvet kantved, kalz a-raok e vefe gwisket ganto ar sired melen brudet a zegouezh er bloavezhioù 1960 !

Gwisket eo gant ur c'hrez martolod kotoñs, ur bragoù lien kaoutchouget hag ur vareuzenn graet gant ar memes danvez. Gwiskañ a ra ur bered war e benn ha botoù-kenoù en e dreid. Gwechall e veze graet ar botoù-koad gant koad pupli rak ar c'hoad-se a oa brudet evit stagañ ouzh pont gleb ar bigi-pesketa. Sevel a ra an hollad-mañ da zeroù an 20vet kantved.

> Krez martolod : eus Penn-ar-Bed, eus ar morlu broadel, stamm gwenn gant roudennoù glas.

> Bragoù : eus Penn-ar-Bed, gant un toull-bragoù nozelennoù outañ, hag az a betek ar penn a-dreñv.

> Vareuzenn : eus Penn-ar-Bed, chupenn eeun gant teir nozelenn outi evit he serriñ hag ur c'hodell ziabarzh.

Derc'hel a ra en e zauarn rouedoù pesketa, gant merkoù koad.

An traezoù diskouezet

En armel-wer e tegaser soñj eus daou zoare pesketa, dre ar maketennoù bigi :

> Ar pesketaerezh aod taolennet gant ar chaluter, ar vag-touneta Dunde, ar gavell. Pesketa a reer sardin, touned, brizhilli met kresteneged ivez evel ar grillhed-mor.

> Ar pesketaerezh pellvor, taolennet gant ar gouelier Teir-gwern, a zo kreizennet war ar moru kentoc'h. An Douarneveziz a zo moraerien eus trowardroioù Sant-Malou hag az ae kuit e dibenn ar goañv evit koulzadoù war-dro 7 mizvezh war bankadoù an Douar-Nevez (Kanada). Mont a ra miliadoù a wazed d'ar pesketa bras : ar morueta ! Start-spontus eo an aoziou buhez. Bevañ a ra ar voraerien-se er glebor atav, hep an disterañ aezamant ha labourat a reont hep diskrog ebet. Implijout a reer an hentoù diabarzh ivez, evel ar c'hanolioù ma vez eziporzhet warno ar maen-glas eztennet en douaroù d'ober toennoù.

Ar pesked e boestoù hag an emsavadegoù

E kreiz an XIX^{vet} kantved ez a ar friturioù war-gresk a-hed aod kreisteiz Breizh, eus Naoned da Zouarnenez. Kalz a vaouezed a labour eno ha gopret int evit ar wech kentañ. Rust eo an aoziou labour, paet fall-tre eo ar maouezed-se ha labourat a reont diouzh lusk an degasadennoù pesked, sardin peurgetket.

Diwar an aoziou labour-se e teuo emsavadegoù chomet en eñvorioù evel «emsavadegoù merc'hed ar friturioù» eus 1905 da 1924 er Vro Vigoudenn hag e Douarnenez. Hiziv an deiz ne chom nemet un nebeud friturioù e Breizh war ar 150 a oa pa oa an obererezh en he barr e dibenn an XIXvet-kreiz an XXvet kantved.

Hor video war an danvez : <https://www.facebook.com/97969767558/videos/3609837302475501>

Ar c'hontadennoù

Kontadenn 1

Yann ar peizant, gwenterez, ar ribod hag ar trañch

(Digoradur en amzer dremenet, ar peurrest eus an destenn en amzer vremañ)

Ur wech e oa ur peizant paour paour-du a oa Yann e anv. O chom e oa gant e wreg hag e zek bugel **(diskouezit ho 10 biz)** en un ti bihan gant un doenn blouz **diskouez**.

1/ Un noz, hag an holl familh o tebriñ yod-kerc'h **(diskouez)**, pred nemetañ an devezh... Dao ! Dao ! Dao ! **(ober an trouz war un dro dre skeiñ war ar sichenn)** Unan bennak o skeiñ ouzh an nor. Ur vaouez kozh-Noe ha koazhet-holl en em zalc'h dirak ti Yann ha lavarout a ra **(mouezh c'hadal)** :

- Noz vat deoc'h, naon am eus, anoued am eus, dont a ran eus pell. Hag un tammig bara segal **(diskouez)** ho pefe da reiñ din ?

- Deuit tre 'ta, itron gaezh, a respont Yann. Deuit da zebriñ hor yod-kerc'h ganeomp **(diskouez anezhañ en-dro evit ma vo lavaret a vouezh uhel gant ar vugale)**, setu tout ar pezh hon eus.

- Un den mat out, Yann. Evit trugarekaat ac'hanout hag evit n'az po diouer a netra, selaou mat ac'hanon ! En tu all d'ar me-neziou, kae d'ar vilin hag ar miliner a roio dit ur wentell hud **(arabat diskouez anezhi d'ar poent-se)**.

Gwisket gant e gaerañ roched kanab **(diskouez)** ha gant e wellañ botoù-koad (diskouez) ez a Yann d'ar vilin. Ar miliner a lavar dezhañ **(mouezh c'hros)**:

- Dal, setu da wentell **(diskouez Gwenterez)**. Distro d'ar gêr diouzhtu, na chom ket dre an hent dreist-holl. Ha pa vi ez ti e lavari : « Tro, tro, o ! Gwentell, ma gwentell » **(ober ar jestr a dreiñ)** ha n'az po diouer a netra biken ken neuze.

- O dam nann, prometet eo miliner, ne chomin ket dre an hent.

Met hir eo an hent, noziñ a ra ha skuizh eo Yann, naon ha sec'hed en deus. Dres d'an ampoent e tremen dirak un ostaleri hag e lavar outañ e-unan « Gwazh a se, emañ o vont da gousket en ostaleri ha ne zistroin nemet a-benn arc'hoazh ».

Goude aet tre en ostaleri e lavar Yann d'an ostiz :

- Ha gellat a rit diwall ma gwentell e-pad ma vin o kousket amañ ? Evit ma ne vo ket laeret diganin.

- Dam ya, emañ o vont da evezhiañ ho kwentell.

- Met dreist-holl na lavarit ket « Tro, tro, o ! Gwentell, ma gwentell ».

- Prometet eo, eme an ostiz, ne lavarit ket se.

Met, evel-just, kerkent m'eo kousket Yann e tosta an ostiz ouzh Gwenterez ha lavarout a ra : « Tro, tro, o ! Gwentell, ma gwentell ». Hag aze, nag ur souezh ! Dont a ra er-maez eus Gwenterez ur bern traoù mat da zebriñ : bara-segal, amann fresk, krampouezh gwinizh-du, avalou-douar, vioù, kig-sall...hag ur wastell giz Breizh memes.

- O ! Met hud eo Gwenterez-mañ, emañ o vont da zerc'hel anezhi evidon. Ez an da reiñ ma gwentell gozh da Yann, n'en em rento kont da netra.

D'an antronoz e tistro Yann d'ar gêr gant gwentell an ostiz. Degouezhet en ti e lavar d'e wreg ha d'e zek bugel :

- Sellit ouzh ma gwentell hud, emañ o vont da reiñ boued deomp ! Trawalc'h eo lavarout « Tro, tro, o ! Gwentell, ma gwentell »... Ac'h ! Met iskis eo, ne zeu netra er-maez !

2/ Diouzh an noz, dipitet an holl, trist an holl, Yann, e wreg hag o dek bugel a zebr ar paour yod-kerc'h **(diskouez)**. Pa... Dao ! Dao ! Dao ! Unan bennak zo o skeiñ ouzh an nor.

Ur vaouez kozh-Noe ha koazhet-holl en em zalc'h dirak ti Yann ha lavarout a ra :

- Noz vat deoc'h, naon am eus, anoued am eus, dont a ran eus pell. Hag un tammig bara segal **(diskouez)** ho pefe da reiñ din ?

- Deuit tre 'ta, itron gaezh, a respont Yann. Deuit da zebriñ hor yod-kerc'h ganeomp **(diskouez)**, setu tout ar pezh hon eus.

- Un den mat out, Yann. Evit trugarekaat ac'hanout hag evit n'az po diouer a netra, selaou mat ac'hanon ! En tu all d'ar menezioù, kae d'ar vilin hag ar miliner a roio dit ur ribod hud **(arabat diskouez anezhi d'ar poent-se)**.

Gwisket gant e gaerañ roched kanab **(diskouez)** ha gant e wellañ botoù-koad **(diskouez)** ez a Yann d'ar vilin. Ar miliner a lavar dezhañ :

- Dal, setu da ribod **(diskouez ar ribod bihan)**. Distro d'ar gêr diouzhtu, na chom ket dre an hent dreist-holl. Ha pa vi ez ti e lavari : « Tro, tro, o ! Ribod, ma ribod » ha n'az po diouer a netra biken ken neuze.

- O dam nann, prometet eo miliner, ne chomin ket dre an hent.

Met hir eo an hent, noziñ a ra ha skuizh eo Yann, naon ha sec'hed en deus. Dres d'an ampoent e tremen dirak un ostaleri hag e lavar outañ e-unan « Gwazh a se, emañ o vont da gousket en ostaleri ha ne zistroin nemet a-benn arc'hoazh ».

Goude aet tre en ostaleri e lavar Yann d'an ostiz :

- Ha gellet a rit diwall ma ribod e-pad ma vin o kousket amañ. Evit ma ne vo ket laeret diganin.

- Dam ya, emañ o vont da evezhiañ ho ribod.

- Met dreist-holl na lavarit ket « Tro, tro, o ! Ribod, ma ribod ». **(Ober d'ar vugale lavarout tro, tro, memestra ar gwechoù a zeu)**

- Prometet eo, eme an ostiz, ne lavarint ket se.

Met, evel-just, kerkent m'eo kousket Yann e tosta an ostiz ouzh ar ribod ha lavarout a ra : « Tro, tro, o ! Ribod, ma ribod ». Hag aze, nag ur souezh ! Dont a ra er-maez eus ar ribod ur bern traoù mat da zebriñ : bara-segal, amann fresk, krampouezh gwinizh-du, avalou-douar, vioù, kig-sall...hag ur wastell giz Breizh memes.

- O ! Met hud eo ar ribod-mañ, emañ o vont da zerc'hel anezhi evidon. Ez an da reiñ ma ribod kozh da Yann, n'en em rento kont da netra.

D'an antronoz e tistro Yann d'ar gêr gant ribod an ostiz. Degouezhet en ti e lavar d'e wreg ha d'e zek bugel :

- Sellit ouzh ma ribod hud, amañ o vont da reiñ boued deomp ! Trawalc'h eo lavarout « Tro, tro, o ! Ribod, ma ribod »... -Ac'h ! Ac'h ! Met iskis eo, ne zeu netra er-maez !

3/ Diouzh an noz, dipitet an holl, trist an holl, Yann, e wreg hag o dek bugel a zebr ar paour yod-kerc'h **(diskouez)**. Pa... Dao ! Dao ! Dao ! Unan bennak zo o skeiñ ouzh an nor.

Ur vaouez kozh-Noe ha koazhet-holl en em zalc'h dirak ti Yann ha lavarout a ra :

- Noz vat deoc'h, naon am eus, anoued am eus, dont a ran eus pell. Hag un tammig bara segal **(diskouez)** ho pefe da reiñ din ?

- Deuit tre 'ta, itron gaezh, a respont Yann. Deuit da zebriñ hor yod-kerc'h ganeomp **(diskouez)**, setu tout ar pezh hon eus.

- Un den mat out, Yann. Evit trugarekaat ac'hanout hag evit n'az po diouer a netra, selaou mat ac'hanon ! En tu all d'ar menezioù, kae d'ar vilin hag ar miliner a roio dit ur trañch hud.

Gwisket gant e gaerañ roched kanab **(diskouez)** ha gant e wellañ botoù-koad **(diskouez)** ez a Yann d'ar vilin. Ar miliner a lavar dezhañ :

- Dal, setu da trañch **(diskouez)**. Distro d'ar gêr diouzhtu, na chom ket dre an hent dreist-holl. Ha pa vi ez ti e lavari : « Tro, tro, o ! Trañch, ma trañch » ha n'az po diouer a netra biken ken neuze.

- O dam nann, prometet eo miliner, ne chomin ket dre an hent.

Met hir eo an hent, noziñ a ra ha skuizh eo Yann, naon ha sec'hed en deus. Dres d'an ampoent e tremen dirak un ostaleri hag e lavar outañ e-unan « Gwazh a se, emañ o vont da gousket en ostaleri ha ne zistroin nemet a-benn arc'hoazh ».

Goude aet tre en ostaleri e lavar Yann d'an ostiz :

- Ha gellat a rit diwall ma trañch e-pad ma vin o kousket amañ. Evit ma ne vo ket laeret diganin.

- Dam ya, emañ o vont da evezhiañ ho trañch.

- Met dreist-holl na lavarit ket « Tro, tro, o ! Trañch, ma trañch »

- Prometet eo, eme an ostiz, ne lavarit ket se.

Met, evel-just, kerkent m'eo kousket Yann e tosta an ostiz ouzh ar trañch ha lavarout a ra :

« Tro, tro, o ! Trañch, ma trañch ».

Hag aze, nag ur souezh... En em lakaat a ra ar trañch da skeiñ, skeiñ, skeiñ war an ostiz. Ken kreñv m'az a da zihuniñ Yann evit goulenn sikour digantañ :

- Dihunit 'ta ! Grit un dra bennak ! Harzit ho trañch pe ez a da lazhañ ac'hanon !

Kompren a ra Yann neuze eo an ostiz en deus laeret e wentell hag e ribod dezhañ. Lavarout a ra :

- Lavarout a rin d'am trañch paouez da skeiñ warnoc'h ma rentit din ma gwentell ha ma ribod.

- Ya, ya, ez an da gerc'hat anezho, met truez, harzit ho trañch.

D'an antronoz e tistro Yann d'ar gêr gant Gwenterez **(diskouez)**, ar ribod **(diskouez)** hag ar trañch **(diskouez)**. Degouezhet en ti, dirak e wreg hag e zek bugel, e lavar ar gerioù hud :

« Tro, tro, o ! Gwentell, ma gwentell », **(ober d'ar vugale lavarout)**

« Tro, tro, o ! Ribod, ma ribod », **(ober d'ar vugale lavarout)**

« Tro, tro, o ! Strep, ma trañch ». **(ober d'ar vugale lavarout)**

Hag aze, nag ur souezh ! Dont a ra er-maez eus Gwenterez, ar ribod hag ar trañch ur bern traoù mat da zebriñ : bara-segal, amann fresk, krampouezh gwinizh-du, avalou-douar, vioù, kig-sall...hag ur wastell giz Breizh memes.

Echu gant ar yod-kerc'h ! Hiviziken n'o dez Yann, e wreg hag e vugale diouer a netra morse.

Bemdezh o dez ur bern traoù mat da zebriñ.

Echu

Diwar ar gontadenn e gwenedeg «Yann ar c'hoadour » dastumet gant Dastum. CD « D'eo ket jaojapl ur seurt » Hengoun bev Breizh n° 9

KONTADENN 2

Perak eo sall ar mor ?

En ur gêriadenn war vord ar mor, e Breizh, e oa daou vreur o vevañ. Fañch bihan ha Penneg. Pesketaerien e oant o daou. Ken paour ha treut e oa Fañch bihan ha ma oa Penneg pinvidik ha kuilh. Evit pesketa e veze Fañch e-unan en e varkig (bark playmobil da ziskouez) ha n'en doa nemet ur roued gozh (diskouez). Penneg, evit e gelo, en doa ur vag vras gant un akipaj moraerien-pesketaerien. (Diskouez maketenn ar vag + ar jak)

O vevañ e oa Fañch en un tiig bihan tout gant e wreg hag e bevar bugel. Un ti bihan toet gant sklent (diskouez). Paourdu e oa familh Fañch. Pa daole ar pesked a-vras e veze debret pesk fresk gant ar familh a-bezh. Gwerzhañ a rae Fañch e besked war marc'had ar pesked.

Penneg, breur Fañch bihan, a neuie en arc'hant. Ur fritur en doa ha bevañ a rae en ur maner toet gant sklent. An holl besked a besketae gant e vag vras az ae d'ober pesked-mir : boestadoù touned, boestadoù sardin, boestadoù brizhelli (diskouez) E ti Fañch ne chome netra da chaokat ken a-wechoù. Un noz ma n'he doa familh Fañch netra da zebriñ ken e lavaras Fañch d'e wreg :

- Warc'hoazh ez in d'ar porzh (skeudenn eus ur porzh da ziskouez) evit goulenn digant ma breur Penneg reiñ boued din. Eñ ha n'en deus diouer a netra morse a roio a-walc'h din ur pesk pe ur voestig-mir da nebeutañ !

Ha kerkent hag an antronoz ez eas Fañch d'ar porzh, gwisket gant e gaerañ krez martolod (diskouez) ha gant e vareuzenn (diskouez) nevez evit gwelet e vreur Penneg. Penneg a oa o prientiñ e vag evit mont da besketa en ur huchal war e akipaj moraerien-pesketaerien.

- Boñjour dit Penneg, eme Fañch, gellat a rafes reiñ pesked din ? N'eus netra da zebriñ ken du-mañ ha naon o deus ma bugale.

- Ac'h ac'h ac'h, a respontas Penneg en ur skrignal, ne roin netra dit, nag ur c'hriñsenn sardinenn memes ! Ma n'az pezh netra da reiñ da zebriñ d'az familh eo peogwir en em zibabez gwall fall. Kemer an draen pesk-mañ ha kae d'an diaoul gantañ !

«Ne c'hellan ket distreiñ d'ar gêr evel-se, a lavaras outañ e-unan, n'eo ket gant an draen pesk-mañ emañ o vont da vogañ ma bugale. Ar gwir zo gant ma breur, ne m'eus mui nemet sevel em barkig ha mont d'an diaoul. Ma ouifen pelec'h kavout anezhañ da vihanañ !» Neuze ez eas kuit Fañch bihan d'ar mor, war vourzh e vark kozh (diskouez), war-eeun dirakañ.

Spurmantiñ a reas ur vag-pesketa all ha divizout tostaat outi. Goulenn a reas gant ar voraerien-pesketaerien :

- Pesketaerien gaezh, ha gellat a rafec'h lavarout din pelec'h e c'hellfen kavout an diaoul ?

- Evel-just e c'hellomp. E servij an diaoul emañomp, just a-walc'h ! Pesketaerien an diaoul omp. Perak emañomp o klask war e lerc'h, an diaoul ?

- Ret eo din degas drein pesked dezhañ, a respontas Fañch bihan.

- Ur soñj dispar eo, a respontas ar besketaerien, sot eo an diaoul gant an drein pesked, ober a ra skarzhoù-dent ganto !

- Reiñ a raio ur prof brav dit evit trugarekaat ac'hanout, sur a-walc'h. Un dornad pezhioù aour da skouer.

O klevet kement-se e skedas daoulagad Fañch bihan, eñ ha n'en doa bet biskoazh muioc'h eget un nebeud gwenneien.

Met kabiten pesketaerien an diaoul a gendalc'has :

- Selaou ma c'huzul ha nac'h kaout an aour. Na zegemer nemet ar grogenn skourret a-us d'ar siminal ha na zisoñj ket goulenn gant an diaoul an doare d'ober ganti. Mordo war-eeun etrezek ar c'huzh-heol hep sellet war da lerc'h hag e te-gouezhi war enezenn an diaoul !

Merdeñ a reas Fañch bihan war-eeun etrezek ar c'huzh-heol hag abourzhañ a reas war un enezenn zu iskis a-walc'h. Spurmantiñ a reas tour-meur ur c'hastell kouezhet en e boull. Skeiñ a reas ouzh an nor goad vras hag en em gavout a reas tal-ouzh-tal gant an diaoul.

Petra a zuevez d'ober amañ ? Ne ouez ket on an diaoul ?

- Degas a ran ur prof deoc'h eme Fañch bihan ha ne oa ket tre en e vleud ! Setu drein pesked evidoc'h !

-Te zo ur paotr kalonek da nebeutañ, eme an diaoul. Den ebet ne gred tostaat ouzhin da gustum.

Tapout a reas an diaoul an drein pesked hag ober a reas ganto diouzhtu a-benn skarzhañ e zent. Dent bras, hir ha begek a oa dezhañ.

An diaoul a lavaras da Fañch :

- Gwall vat az peus graet din, Fañch bihan, gant da brof drein pesked ! Dal, evit trugarekaat ac'hanout, kemer ar yalc'h-mañ, leun a bezhioù aour, gellat a ri prenañ holl ar pezh a gari, evidout, evit da wreg ha da vugale !

Dleout a reas Fañch bihan ober ur striv bras evit lavarout :

-N'em bo ket, trugarez, Aotrou Diaoul, ne fell ket din kaout arc'hant.

An diaoul, souezhet ha feuket un tamm, a adkrogas gant e gaoz : Lavar din pitiaoul a fell dit kaout ?

Ha Fañch bihan da astenn e vrec'h war-du ar siminal :

- Ar grogenn a zo skourret aze !

- Mat eo din, eme an diaoul. Met selaou mat ac'hanon. N'eo ket ur grogenn ordinal : evit lakaat anezhi da vont en-dro e vo trawalc'h dit gourc'hemenn «Krogenn, bec'h d'al labour, ro an dra-mañ din, ro an dra-se din ha buan». Ha p'az po ar pezh a gari e lavari dezhi : «Krogenn, trawalc'h, poent eo dit diskuizhañ». Dao bremañ, kemer anezhi ha kerzh kuit !»

Mont a reas Fañch bihan en-dro betek traezhenn enezenn an diaoul lec'h ma oa e vagig o c'hortoz anezhañ, lakaat a reas brav ar grogenn war ar bern rouedoù (diskouez) ha lakaat da ouel etrezek an aod.

Fañch n'en doa ket fiziañs e komzoù an diaoul. Evit dinec'hiñ neuze e lakaas ar grogenn war ar c'hae kerkent hag erruet er porzh hag e lavaras dezhi : «Krogenn, bec'h d'al labour, ro un tan brav din ha buan !» Hag an tan da darzhañ. «Krogenn, trawalc'h, poent eo dit diskuizhañ». Frotañ a reas e zaouarn a-us d'ar flammennoù kaer. Gourc'hemenn a reas d'e grogenn neuze : «Krogenn, bec'h d'al labour, ro pesked din ha buan !» Ha setu pesked o tont er-maez eus ar grogenn. «Krogenn, trawalc'h, poent eo dit diskuizhañ».

Dinec'het e tivizas Fañch bihan distreiñ d'ar gêr. Pa oa o tostaat ouzh e diig e lammas e vugale hag e wreg en e gerc'henn.

- Ha neuze, tad ! Erru out a-benn ar fin ! a lavaras e vugale dezhañ.

- Kavet az peus peadra da vagañ ha da dommañ ac'hanomp ?, a c'houlennas e wreg gantañ.

Ha Fañch bihan da ziskouez ar grogenn, lorc'h ennañ.

- Met petra emaomp o vont d'ober gant ar grogenn-mañ ? Boued a vank deomp ha koad d'ober tan. Bremañ, sur eo, emaomp o vont da vervel gant an naon hag an anoued. Mousc'hoarzhin a reas Fañch bihan hag e lavaras d'ar grogenn :

- Krogenn, bec'h d'al labour, ro un tan brav deomp ha buan ! Hag ar siminal da vezañ leuniet gant keuneud brav a grogas diouzhtu an tan enno.

Distagañ a reas Fañch bihan neuze : «Krogenn, trawalc'h ! Poent eo dit diskuizhañ !» Hag ar c'heuneud o paouez da vont er-maez eus ar grogenn.

Fañch bihan a lavaras neuze : «Krogenn, bec'h d'al labour, ro boued deomp ha buan !» Choanennoù bara, bleud, sukr, gale-
tez gwinizh-du, silzig, pesked, laezh ha frouezh a c'holoas an daol a voe re vihan dizale. Gant an holl bourvezioù-se o doa peadra da zebriñ e-pad pell.

Fañch bihan a lavaras neuze : «Krogenn, trawalc'h ! Poent eo dit diskuizhañ !» Dañsal a reas ar vugale en-dro d'an daol hag en em lakaat a reas an holl da zebriñ.

D'an antronoz vintin e tremenas Penneg, hag eñ o vont da besketa, dirak ti e vreur, ma teue youc'hadennoù laouen anezhañ.

- Penaos e c'hellont bezañ ken laouen, e klaskas gouzout, int ha n'o deus netra da zebriñ ?

Mont a reas tre evit gouzout sklaer petra a oa c'hoarvezet ha chom a reas a-sav, sebezet o welet kement a draoù mat war an daol. Fañch bihan, hep droukrañs, a bedas anezhañ da azezañ ganto hag e kontas e istor dezhañ. Fellout a reas da Benneg gwelet ar grogenn diouzhtu.

- Prest ar grogenn-mañ din, emezañ da Fañch bihan. Panevedon ne vijes ket bet biskoazh e ti an diaoul ha n'ez pije ket bet ar grogenn-mañ. A drugarez din out maget ha tommet hiziv !

Fañch bihan ne oa ket un den kontrolius hag e roas ar grogenn dezhañ. Goulenn a reas Penneg gantañ :

- Displeg din bremañ penaos e reer ganti !»

- Evit lakaat anezhi da vont en-dro, a gomansas Yann bihan, e lavarez hepken : «Krogenn, bec'h d'al labour, ro an dra-mañ deomp, ro an dra-se deomp ha buan !»

Met Penneg a oa kement a vall warnañ amprouiñ ar grogenn m' az eas kuit hep selaou penaos e veze harzet anezhi.

Degouezhet Penneg war e vag-pesketa e stalias ar grogenn er penn a-raok ha penn da greiz !

Kerkent ha ma voe en donvor e taolas e rouedoù hag e savas diouzhtu ur pezh mell berniad pesked.

- Emaon o vont da sallañ an holl besked-se, a lavaras outañ e-unan, evel-se e vint miret gwelloc'h.

Kemer a reas ar grogenn ha lavarout a reas :

- Krogenn, bec'h d'al labour, ro holen din, kalz a holen ha buan !

Hag ar grogenn, sentus, d'en em lakaat da ziskargañ holen. Leuniet e voe strad ar vag gant ar greun bihan ha skedus, ha goloet e voe ar pesked neuze. Frotañ a rae Penneg e zaouarn, laouen holl o soñjal en arc'hant e oa o vont da c'hounit o werzhañ an holl besked-se sallet-mat.

Hag ar grogenn da genderc'hel da ziskargañ holen hag ar pesked da vont dwar-wel dindan ur berniad holen. War bounne-
raat dañjerus ez ae ar vag.

- Trawalc'h, eme Penneg ! Emaon o vont da herzel ar grogenn-mañ. Neuze en em rentas kont ne ouie ket penaos ober.
Kaer en doa huchal :

- Krogenn, paouez ! Krogenn, trawalc'h ! Krogenn, a-walc'h eo !

Sevel a rae ar berniad holen uheloc'h bepred. Mont a rae kouc'h ar vag donoc'h-donañ en dour.

Teurel a reas Penneg dreist al listenn tout ar pezh a c'hellas evit skañvaat ar vag. Met n' ez ae ket buan a-walc'h. Ha dizale
e voe goloet ar pont gant ar mor hag ar vag az eas d'ar strad. Ha Penneg oc'h en em gavout e-unan war ar meurvor. Ne
chome nemet dezhañ distreiñ war neuñv.

Hag ar grogenn neuze ? Ar grogenn, kouezhet en dour, a gendalc'has d'ober holen. En em strewiñ a reas an holen e pep
lec'h er mor.

Ha setu penaos eo deuet ar mor da vezañ sall.

ECHU

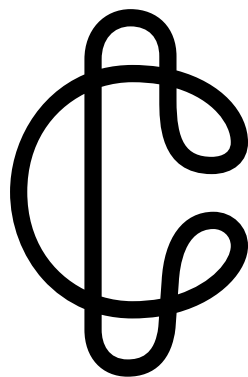
Al livadennoù

Yann ar peizant

Fañch ar pesketaer

lesChampsLibres

Musée de Bretagne – Bibliothèque – Espace des sciences

MIRDI BREIZH - AR MAEZIOÙ FRANK

10 bali ar Gevredidi - 35000 ROAZHON

Kredadoù skeudenniñ : CC-BY-SA Alain Amet

Darempred hanterouriezh :

Laurine Fabre, kelennerzh-eilerez an DAAS evit ar 1añ derez (l.fabre@leschampslibres.fr)

pe mediation.musee-bretagne@leschampslibres.fr

Mirout : 02 23 23 40 66 00 a Lun da Wener adalek 9e betek 5e gk

www.musee-bretagne.fr